

אלא שבאמת בכלל צירוף התאריכים הזה תמוה: שכן לא רק שבשנת תרנ"ח לא חל י"ט טבת ב-20 בדצמבר, אלא, משנת תקס"ו (לפני 200 שנה!) לא היה צירוף כזה.

לכאורה אם כן, בהכרח שמסמך זה שגוי: או שתאריך הלידה העברי אינו י"ט בטבת, או שתאריך הלידה הלועזי אינו 20 בדצמבר. ושוב אין אנו יכולים לדעת מהו תאריך הלידה המדויק.

אולם, לאמיתו של דבר, אין תמיהה כלל והמסמך נכון לחלוטין, אלא שנובע ממנו ששנת הלידה היא תרנ"ט ולא תרנ"ח.

הא כיצד?

הלוח הלועזי, עבר שינויים מזמן היווסדו. בשל אי התאמה בין אורך השנה הלועזי לשנת החמה האמיתית, נוצר במשך השנים הפרש של כמה ימים, ובשנת 1582 הוחלט "לעקוף" כמה ימים כדי לתקנו (ראה מסגרת).

שינוי זה נתקבל בתחילה רק במספר מדינות, ורק לאחר זמן התפשט לרוב מדינות העולם. אולם ברוסיה, ארץ הולדתו של הרב שך, לא נתקבל השינוי אלא בשנת 1918! כעשרים שנה לאחר הולדתו.

נמצא אפוא, שהתאריך הלועזי הרשום במסמכים הנ"ל אינו לפי הלוח הנהוג היום, אלא לפי הלוח הישן, שכן המסמך נכתב ברוסיה. ואמנם, לפי לוח זה י"ט בטבת של שנת 1898 חל ב-20 בדצמבר (ראה לוח 4).

ואולם, כפי שיראה המעיין בלוחות 3-4, לא היה זה י"ט בטבת של שנת תרנ"ח (שאו היה התאריך הלועזי 1 בינואר), אלא י"ט בטבת של שנת תרנ"ט!!!

ואם נשאל: הלוא לעיל ראינו שבי"ט בטבת של שנת תרנ"ט היתה כבר שנת 1899?

התשובה פשוטה: רק לפי הלוח הרגיל היתה כבר שנת בי"ט בטבת תרנ"ט, אך לפי הלוח הרוסי נמשכה שנת עד א' בשבט תרנ"ט!!

לסיכום: על פי המסמכים שפורסמו בספר "מרן הרב שך" על אודות תאריך הולדתו של הרב שך זצ"ל לפי הלוח הרוסי, ובהשוואה ללוח העברי, עולה בכירור כי יום הולדתו הוא: י"ט בטבת תרנ"ט.

הרב מרדכי ליב קצנלנבוגן

גילוי חדש השופך אור על אודות שנת לידתו של הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל

במשך שנים רבות היו שמועות חלוקות בנידון תאריך לידתו של הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל. על פי הרישומים במרשם האוכלוסין הוא נולד בשנת 1894, אולם כפי המקובל אצל מקורביו ותלמידיו הוא נולד באותו יום בו נפטר הגאון רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל, דהיינו: כ"ט בטבת תרנ"ח (4-5 שנים אחרי 1894).

לאחרונה יצא לאור ספר תולדות חייו מאת נכדו הרב אשר ברגמן בשם "מרן הרב שך", ובו (פרק שני, עמ' 19) נקבע שאכן שנת הולדתו היא: תרנ"ח, אך לא ביום כ"ט בטבת, כי אם ביום י"ט בטבת.

תאריך זה נקבע על פי שני מסמכים אותנטיים מרשומות הלידה של העיירה פוניבז'. מסמך אחד הוא מסמך הרישום של ה"ארכיון הממלכתי ההיסטורי של ליטא", ולפיו שנת הלידה היא: 1898, והמסמך השני הוא "פינקס הקהילה של מחוז פוניבז'", בו נרשם יום לידתו: י"ט בטבת. בשום מסמך לא מופיעה השנה העברית (ו-1898 הלוא תחילתה תרנ"ח וסופה תרנ"ט). אך מכל מקום ניתן להסיק שהשנה היא תרנ"ח, שכן רק י"ט בטבת של שנת תרנ"ח היה בשנת 1898, ואילו י"ט בטבת של תרנ"ט כבר חל ב-1899 (ראה לוחות 1-2).

☆

אולם, פרט נוסף הרשום במסמך השני הנ"ל מעלה ספק אם הקביעה הנ"ל נכונה. לצד התאריך העברי "י"ט בטבת" נרשם בו גם התאריך הלועזי, והוא: 20 בדעקאבר ("דעקאבר" הוא השם הרוסי לחודש "דצמבר"). ותאריך לועזי זה אינו מתאים לשנת תרנ"ח שאז בי"ט בטבת היה 13 בינואר (ראה לוח 1).

לוח 3: לוח שנת תרנ"ח (לפי הלוח הרוסי)
י"ט בטבת חל ב-1 בינואר

לוח לשנת תרנ"ח לפ"ק

יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי	יום שישי	שבת
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
26	27	28	29	30	31	1
ראש חודש תנוכה	2	3	4	5	6	7
ח	ט	י	יא	יב	יג	יד
9	10	11	12	13	14	15
כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו
16	17	18	19	20	21	22
כז	כח	כט				
23						

לוח לשנת תרנ"ח לפ"ק

לוח 1: לוח חודש טבת תרנ"ח (לפי הלוח הרגיל)

טבת תרנ"ח - דצמבר 1898

יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי	יום שישי	שבת
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
26	27	28	29	30	31	1
ראש חודש תנוכה	2	3	4	5	6	7
ח	ט	י	יא	יב	יג	יד
9	10	11	12	13	14	15
כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו
16	17	18	19	20	21	22
כז	כח	כט				
23						

לוח 2: לוח חודש טבת תרנ"ט (לפי הלוח הרגיל)

טבת תרנ"ט - דצמבר 1899

יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי	יום שישי	שבת
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
14	15	16	17	18	19	20
ראש חודש תנוכה	21	22	23	24	25	26
ח	ט	י	יא	יב	יג	יד
18	19	20	21	22	23	24
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו
15	16	17	18	19	20	21
כז	כח	כט				
23						

מהו "הלוח היוליאני" ומדוע שונה ל"לוח הגריגוריאני"?
ומהו "הלוח הרוסי"?

הלוח הלועזי הוא לוח שנה שמשית. דהיינו: כל תקופה בשנה תחזור על עצמה בלוח הלועזי באותו תאריך בדיוק כל שנה.

היות ואורך השנה אינו מספר ימים שלם, אלא 365 יום ורביעי, ע"כ בעת התקנת הלוח נקבע, כי סתם שנה תהיה 365 יום, ופעם ב-4 שנים יתוסף יום לשנה (בסוף חודש פברואר), להשלמת אותו הרבע המצטבר ליום שלם כל ארבע שנים. ונוצר הכלל: כל שנה המתחלקת ב-4 - של 366 יום היא.

זהו "הלוח היוליאני".

אך הנה, לפני כ-500 שנה גילו כי תקופות השנה אינם מתאימים כראוי ללוח הלועזי!

חישובו ומצאו כי אורך השנה אינו 365 ורבע בדיוק אלא מעט פחות. על כן הוחלט בשנת 1582 למניינם למעט מהשנים שמוסיפים בהם יום לשנה. וקבעו שכל שנה המתחלקת ב-100 לא תהיה של 366 יום, אף שהיא, כמובן, מתחלקת ב-4. אך פחות זה הוא גדול מדי, וע"כ קבעו עוד, שלשנה המתחלקת ב-400 כן יתוסף יום. ונשתנה הכלל: שנה המתחלקת ב-4 - של 366 יום היא, חוץ משנה המתחלקת גם ב-100 ולא ב-400.

זהו "הלוח הגריגוריאני", והוא הלוח הנהוג היום בכל העולם כלוח הבין לאומי.

התפשטותו של לוח זה ארכה זמן רב, ורוסיה לא קיבלה אותו עד שנת 1918 למניינם. (תורכיה עוד האריכה את השימוש בלוח הישן עד 1926!).

גם כשרוסיה קיבלה את הלוח החדש היא לא קיבלה אותו בדיוק כמות שהוא. את הכלל שכל שנה המתחלקת ב-100 לא יתוסף לה יום, היא סייגה באופן שונה מהלוח המקובל: לא כל 400 שנה מוסיפים יום לשנה, אלא כל שנה אשר חילוקה ב-9 ייתן שארית שאינה לא 2 ולא 6. ונמצא הכלל של רוסיה בקביעת השנה: שנה המתחלקת ב-4 - של 366 יום היא, חוץ משנה המתחלקת

גם ב-100 וחילוקה ב-9 נותן שארית 2 או 6. ע"פ כלל זה, ההתאמה לשנה השמשית האמיתית מדויקת עוד יותר מהלוח הרגיל!!

הכלל נראה מסובך, אך מפליא הדבר שהוא כמעט ואיננו שונה מהכלל הרגיל. כפי שרואים בטבלא, שינוי יוצר רק בשנת 2800!!

השנה הלועזית	חילוקה ב-400	אורך השנה בלוח הרגיל:	חילוקה ב-9 נותן שארית:	אורך השנה בלוח הרוסי:
2000	מתחלק	366	2	366
2100	אינו מתחלק	שנה רגילה	3	שנה רגילה
2200	אינו מתחלק	שנה רגילה	4	שנה רגילה
2300	אינו מתחלק	שנה רגילה	5	שנה רגילה
2400	מתחלק	366	6	366
2500	אינו מתחלק	שנה רגילה	7	שנה רגילה
2600	אינו מתחלק	שנה רגילה	8	שנה רגילה
2700	אינו מתחלק	שנה רגילה	0	שנה רגילה
2800	מתחלק	366	1	שנה רגילה